הקדמת המלקט

והיא אגרת השלוחה לכללות אנשי שלומינו יצ״ו:

אליכם אישים אקרא שמעו אלי רודפי צדק מבקשי ה׳ וישמע אליכם אלקים למגדול ועד קטן כל אנ״ש דמדינתינו וסמוכות שלה איש על מקומו יבוא לשלום וחיים עד העולם נס״ו אכי״ר:

הנה מודעת זאת כי מרגלא בפומי דאינשי בכל אנ״ש לאמר כי אינה דומה שמיעת דברי מוסר לראייה וקריאה בספרים שהקורא קורא לפי דרכו ודעתו ולפי השגת ותפיסת שכלו באשר הוא שם ואם שכלו ודעתו מבולבלים ובחשיכה יתהלכו בעבודת ה׳ בקושי יכול לראות את האור כי טוב הגנוז בספרים אף כי מתוק האור לעינים ומרפא לנפש ובר מן דין הנה ספרי היראה הבנויים ע״פ שכל אנושי בוודאי אינן שוין

אליכם אישים אקרא: **לשון הכתוב — משלי ח, ד. וראה רי״ף שבועות מח, א (לא, א מדפי הרי״ף) בהעתקה מלשון ערבי (נדפס בשוה״ג לרי״ף שם)**[1]**. ונמצא גם בפתיחת מו״נ להרמב״ם, עיין במפרשים שם.**[2] שמעו אלי רודפי צדק מבקשי ה׳: **לשון הכתוב — ישעי׳ נא, א. וראה זח״ג רמ, א.**[3] וישמע אליכם אלקים: **לשון הכתוב — שופטים ט, ז.** למגדול ועד קטן: **לשון הכתוב — אסתר א, ה. כ.** איש על מקומו יבוא לשלום: **ראה יתרו יח, כג.**[4] **ולהעיר מסוף ברכות.**[5] **יפה תואר (השלם) לשמו״ר פ״ה, ג.**[6] וחיים עד העולם: **לשון הכתוב — תהלים קלג, ג.** נס״ו: **לשון זה — גם באגה״ק סכ״ב. סכ״ז. ולהעיר מעירובין נד, א.**[7] מודעת זאת: **לשון הכתוב — ישעי׳ יב, ה.** באשר הוא שם: **לשון הכתוב — וירא כא, יז.** ובחשיכה יתהלכו: **ע״ד לשון הכתוב — תהלים פב, ה.** לראות את האור כי טוב הגנוז בספרים: **ראה חגיגה יב, א.**[8] **ב״ר פ״ג, ו.**[9] **וראה גם הערת כ״ק אדמו״ר בסה״מ תרפ״ד ע׳ רנ. וש״נ.** האור כי טוב: **לשון הכתוב — בראשית א, ד.** מתוק האור לעינים ומרפא לנפש: **ע״ד לשון הכתוב — קהלת יא, ז. משלי טז, כד.**

1) ושם: „מפני שראיתי׳ מתקשה על החכמים ונחלקו בה סברותיהם ופירושיהם .. לא ראיתי לזוכרם ולא להשיב עליהם, לפי שלא כוונתי בהנחת דברי אלא ליחידי סגולות, כמו שאמר החכם אליכם אישים אקרא וכו׳, ונמנעתי מפני זה מלכתוב התשובות בכאן, לפי שכשיתבאר האמת אצל בעלי בינה יתבאר להם הפסד הפכו כו׳״. 2) בפי׳ שם טוב (ועד״ז בפי׳ האפודי ואברבנאל): „ואומרו אליכם אישים אקרא, ירצה (לומר) לכם החכמים אקרא לעיין בזה הספר כי הם יקבלו תועלת בכל הפרקים״ (משא״כ „לאנשים הבלתי חכמים״ — שייך המשך הכתוב „וקולי אל בני אדם״, „כי אף הם יקבלו תועלת בקצת פרקי זה המאמר״). 3) ושם: „שמעו אלי רודפי צדק אינון דאזלין בתר מהימנותא רודפי צדק ודאי אינון מבקשי ה׳, אי בעיתו למנדע מהימנותא ולאחדא להאי צדק וכו׳״. 4) ושם: „כל העם הזה על מקומו יבוא בשלום״. 5) ושם: „הנפטר מחבירו אל יאמר לו לך בשלום אלא לך לשלום, שהרי יתרו שאמר לו למשה לך לשלום עלה והצליח, דוד שאמר לו לאבשלום לך בשלום הלך ונתלה״. 6) ושם: „ממ״ש על מקומו יבוא בשלום ל״ק, דלא עסקינן אלא ביוצא לדרך״, עיי״ש בארוכה. 7) ושם: „כל מקום שנאמר נצח סלה ועד אין לו הפסק עולמית״. 8) ושם: „אור שברא הקב״ה ביום ראשון .. עמד וגנזו .. ולמי גנזו לצדיקים לעתיד לבא, שנאמר וירא אלקים את האור כי טוב, ואין טוב אלא צדיק, שנאמר אמרו צדיק כי טוב״. 9) ושם: „אורה שנבראת בששת ימי בראשית .. נגנזה והיא מתוקנת לצדיקים לע״ל .. וירא אלקים את האור כי טוב .. ויבדל .. רבנן אמרי הבדילו לצדיקים לעתיד לבוא״.

הקדמת המלקט — כאמור לעיל בדף השער, בגודל ענוותנותו קרא אדה״ז את ספרו בשם „לקוטי אמרים״, להורות שאינו אלא ליקוט ענינים „מפי ספרים ומפי סופרים״, והוא רק ליקטם וקיבצם למקום אחד, ובהתאם לזה קרא להקדמתו „הקדמת המלקט״, **והיא אגרת השלוחה לכללות אנשי שלומינו** (כלל החסידים) **יצ״ו** (יברכם צורנו וישמרם):

אליכם אישים (אנשים חשובים) **אקרא, שמעו אלי רודפי צדק מבקשי ה׳ וישמע אליכם אלקים, למגדול** במדרגתו בעבודת ה׳ **ועד קטן** במדרגה זו, **כל אנ״ש דמדינתינו וסמוכות שלה, איש על מקומו יבוא לשלום וחיים עד העולם נס״ו** (נצח סלה ועד) **אכי״ר** (אמן כן יהי רצון).

הנה מודעת זאת כי מרגלא בפומי דאינשי בכל אנ״ש לאמר, כי אינה דומה שמיעת דברי מוסר — שמיעת עצות ודברי התעוררות בעבודת ה׳ הנאמרים באופן אישי, **לראייה וקריאה בספרים** — קריאת אותם עצות ועניני התעוררות מתוך ספרים שנכתבו לכל, **שהקורא** בספרים **קורא לפי דרכו ודעתו ולפי השגת ותפיסת שכלו באשר הוא שם, ואם שכלו ודעתו מבולבלים ובחשיכה יתהלכו בעבודת ה׳, אזי בקושי יכול לראות את האור כי טוב הגנוז בספרים, אף כי מתוק האור** שבספרים **לעינים ומרפא לנפש** — יש בו כדי להביא מרפא לנפשו, אלא שמאחר ש„שכלו ודעתו מבולבלים ובחשיכה יתהלכו בעבודת ה׳״, אינו רואה את האור, ואין האור מביא את הרפואה לנפשו.

ובר מן דין — ומלבד זאת (שמצד בלבול שכלו וכו׳ „בקושי יכול לראות את האור כי טוב הגנוז בספרים״) יש עוד חסרון בקריאת דברי מוסר בספרים. וכדי לבאר חסרון זה מחלק אדה״ז את ספרי המוסר לשני סוגים — (א) ספרים הבנויים על־פי שכל אנושי, שהשכל האנושי קובע את עניני המוסר והמדות שבהם; (ב) ספרים הבנויים על מדרשי רז״ל. ומבאר שחסרון זה ישנו בשניהם:

הנה ספרי היראה (המוסר) **הבנויים ע״פ שכל אנושי בוודאי אינן שוין לכל נפש, כי אין כל השכלים והדעות**

א. הקדמת המלקט: כמו דף השער[1] – גם היא הקדמת ח"א בלבד[2], שהוא „תשובות .. ועצה נכונה .. בעבודת ה'" (כלשון ההקדמה).

(כ"ק אדמו"ר[3])

ב. אנשי שלומינו .. כל אחד ואחד מאנ"ש שבמדינתינו: אף שלכאורה נכתב ספר התניא עבור „אנשי שלומינו", „כל אחד ואחד מאנ"ש שבמדינתינו" – הרי ע"פ פתגם אדה"ז[4], שתורת החסידות אינה עבור חוג מסויים, וסוף סוף תהי' שייכת לכל כלל ישראל, מובן שהכוונה בתואר זה היא לכאו"א מישראל ממש (כולל גם „אשר בשם ישראל יכונה"[5]), מכיון שסו"ס נכללים גם הם בסוג ד„אנשי שלומינו".

ובימינו אלה, לאחרי שנתבטל כל ענין ההתנגדות – המצב הוא שמדינות כל העולם הן „מדינתו" של אדה"ז, ואם יש מקום שעדיין לא הגיע אליו ענין החסידות – הרי זה רק מפני שנתעכב בדרך.

(כ"ק אדמו"ר[6])

ג. יצ"ו: הפענוח „יבנה ציון וירושלים" – מבהיל. והנכון: „יברכם צורנו וישמרם" (או י"ל: „ישמרם צורנו וגואלנו") או כיו"ב. ואולי גם מטעם זה נכתב בר"ת, כדי שיכלול כל הברכות. ולהעיר מתפלת „צור ישראל קומה בעזרת כו'"[7].

(כ"ק אדמו"ר[8])

ד. אליכם אישים אקרא .. שמעו אלי כו': ראה לעיל בלקוטים (ע' ד ואילך) אות יד (ובהערה 58).

ה. שמעו אלי רודפי צדק מבקשי ה': במהדורא קמא דספר התניא נאמר רק „שמעו שמעו אלי" (ובכמה כת"י: „שמעו שמוע")[9], ובמהדורא בתרא ניתוספו התיבות „רודפי צדק מבקשי ה'". וטעם הדבר:

„רודפי צדק" – קאי על כללות העבודה דקיום המצוות, ו„מבקשי ה'" – קאי על עבודת התפלה (כי ענין התפלה הוא שמבקש קרבת ה') ולימוד התורה (ד„אורייתא וקוב"ה כולא חד"[10]). ולכן לא נזכרו ענינים אלו במהדו"ק, שענינה התחלת העבודה, שבה מודגש בעיקר הענין דקבלת עול („שמעו שמוע"), ולא החילוק שבין ג' הקוין – אם העבודה היא בקו התורה, בקו התפלה, או בקו הגמ"ח (שהוא כללות המצוות).

משא"כ במהדורא בתרא, שהעבודה היא באופן נעלה יותר – אין די בעבודה כללית בקבלת עול בלבד, אלא צ"ל באופן שמודגשים חילוקי הפרטים דג' הקוין, תורה עבודה וגמ"ח, ולכן ניתוספו בה התיבות „רודפי צדק מבקשי ה'".

(כ"ק אדמו"ר[11])

ו. מרגלא בפומי דאנשי בכל אנ"ש לאמר כי אינה דומה שמיעת דברי מוסר לראייה וקריאה בספרים .. אך ביודעיי ומכיריי קאמינא .. אשר .. גילו לפני כל תעלומות לבם ומוחם בעבודת ה' .. אליהם תטוף מלתי ולשוני עט סופר בקונטרסים אלו .. וכולם הן תשובות על שאלות רבות אשר שואלין בעצה כל אנ"ש דמדינתינו תמיד .. על כן רשמתי כל התשובות על כל השאלות כו': לכאורה הי' מקום לומר, שמעלה זו שבספר התניא[12] [שמאחר ש„ביודעיי ומכיריי קאמינא", ש„גילו לפני כל תעלומות לבם ומוחם בעבודת ה'", ובספר זה נכללו „כל התשובות על כל השאלות" „אשר שואלין בעצה כל אנ"ש דמדינתינו תמיד", הרי יש בו גם המעלה ד„שמיעת דברי מוסר" ביחידות, ולא רק „ראי' וקריאה בספרים"] – אינה שייכת לכאו"א מישראל, שהרי אלו שאינם „יודעיי ומכיריי" של אדה"ז אין בהם מעלה זו.

אמנם, כיון שענין זה גופא (שספר התניא הוא במקום ענין היחידות) הדפיס אדה"ז כחלק מספר התניא, ובהקדמה אליו – ה"ז נעשה חלק מ„התורה היא נצחית"[13] ששייכת לכל אחד מישראל, וממילא מובן שכל א' יכול למצוא בספר התניא „כל התשובות על כל השאלות", „עצה נכונה לכל דבר הקשה עליו בעבודת ה'" (ע"ד „יודעיי ומכיריי").

ויתירה מזו: בזה גופא שאדה"ז הכניס לספר התניא הקדמה זו, שבה כותב „ביודעיי ומכיריי קאמינא" – נתן את הכח (וממילא – גם את האפשריות שתהי' בזה מעלת „קב שלו"[14]), וגם פעל, שכל הלומד את ספר התניא נעשה מ„יודעיי ומכיריי" של אדה"ז; ואזי, אפילו אם מצ"ע

---

1) ראה שם אות ב. **2)** ומ"מ שייכת גם לשאר החלקים – ראה לעיל בלקוטים (ע' ח) אות ל. **3)** לקו"ש חי"ז ע' 519. **4)** ראה סה"ש תרפ"ט ע' 72. תש"ב ע' 159. תש"ד ע' 93. ע' 163. אגרות־קודש אדמו"ר מוהריי"צ ח"ח ע' תרי. ח"י ע' דש. לקו"ש ח"ט ע' 344. ועוד. **5)** לשון הכתוב – ישעי' מד, ה. וראה תו"מ ח"ג ע' 176. וש"נ. **6)** תו"מ חל"ח ע' 176. חע"ח ע' 181. תו"מ תשמ"ח ח"א ע' 80. תשמ"ט ח"ב ע' 194. **7)** ברכת גאל ישראל דשחרית (נוסח אשכנז). **8)** הגהה לשיעורים בספר התניא (כת"ק) – נדפסה (בחלקה) ב„שיעורים בספר התניא" ע' 4[10] הערה 1. **9)** ראה לקו"א מהדורא קמא (קה"ת תשמ"ב ואילך) ע' א. **10)** ראה לקמן בפנים ההקדמה. וש"נ. **11)** תו"מ תשמ"ב ח"א ע' 482. **12)** שהיא מעלה נוספת על כללות ענינו של ספר התניא – שנוסף על היותו מ„ספרי היראה אשר יסודותם בהררי קודש", יש בו באופן מיוחד יסודות הכרחיים בעבודת ה' של כאו"א מישראל – שמצד ענין זה מובן ופשוט שהוא שייך לכאו"א מישראל בכל מצב שהוא (ראה לעיל בלקוטים (ע' ה) אות יד הערה 49). **13)** לקמן רפי"ז. **14)** ב"מ לח, רע"א.

הקדמה

לכל נפש, כי אין כל השכלים והדעות שוות, ואין שכל אדם זה מתפעל ומתעורר ממה שמתפעל ומתעורר שכל חבירו — וא״כ יתכן שאותו הענין יעורר באדם אחד התעוררות והתפעלות, ואילו אצל חבירו לא יעורר, **וכמו שארז״ל גבי ברכת חכם הרזים על ששים רבוא מישראל** — הרואה ששים ריבוא מישראל מברך „ברוך חכם הרזים״, היינו שהקב״ה הוא החכם היודע את רזיהם וסודותיהם של כל הששים רבוא, לפי **שאין דעותיהם** (השקפותיהם, הבנתם ורגשותיהם) **דומות זו לזו וכו׳, וכמ״ש הרמב״ן ז״ל במלחמות שם בפירוש הספרי, גבי יהושע שנאמר בו איש אשר רוח בו, שיכול להלוך נגד רוחו של כל אחד ואחד וכו׳** [את עצם הפירוש יכול הי׳ אדה״ז להביא מפירוש רש״י על הכתוב, שמפרש „אשר רוח בו״ — „שיוכל להלוך כנגד רוחו של כל אחד ואחד״. ואפשר שהטעם שהביא מדברי הרמב״ן דוקא הוא לפי שהרמב״ן מבאר שם שיתכן חכם גדול שבו עצמו כלולות כל הדעות של ששים ריבוא, ולכן בירך רב חנינא ברי׳ דרב איקא ברכת „חכם הרזים״ על רב פפא ורב הונא ברי׳ דרב יהושע, כשם שמברכים על ששים ריבוא, לפי שראה והכיר בהם שהם עצמם כוללים דעות של ששים ריבוא. ומ״מ, מאחר שהמברך צריך להיות מי שיכול להכיר זאת בזולתו, פוסק הרמב״ן להלכה שאין לברך ברכה זו על אדם אחד, אלא רק על ששים ריבוא שאין דעותיהם שוות. ועכ״פ נמצא מדברי הרמב״ן שיתכן מקרה כזה, ו„ביודעיי ומכיריי קאמינא״ (כלשון אדה״ז לקמן) — חסידים יודעים ומכירים ברבם אדה״ז ש„יכול להלוך נגד רוחו של כל אחד ואחד״, בהיותו נשמה כללית, הכוללת בתוכה מ„רוחו של כל אחד ואחד״].

לכל נפש כי אין כל השכלים והדעות שוות ואין שכל אדם זה מתפעל ומתעורר ממה שמתפעל ומתעורר שכל חבירו וכמו שארז״ל גבי ברכת חכם הרזים על ששים רבוא מישראל שאין דעותיהם דומות זו לזו וכו׳ וכמ״ש הרמב״ן ז״ל במלחמות שם בפירוש הספרי גבי יהושע שנאמר בו איש אשר רוח בו שיכול להלוך נגד רוחו של כל אחד ואחד וכו׳. אלא אפילו בספרי היראה אשר יסודותם בהררי קודש מדרשי חז״ל אשר רוח ה׳ דבר בם ומלתו על לשונם ואורייתא וקב״ה כולא חד וכל ששים רבוא נשמות כללות ישראל ופרטיהם ופרטי פרטיהם עד ניצוץ קל שבקלים ופחותי הערך שבעמינו ב״י כולהו מתקשראן באורייתא ואורייתא היא המקשרת אותן להקב״ה כנודע בזה״ק הרי זה דרך כללות לכללות ישראל ואף שניתנה התורה לידרש בכלל ופרט ופרטי פרטות לכל נפש פרטית מישראל המושרשת בה הרי אין כל אדם זוכה להיות מכיר מקומו הפרטי שבתורה:

וכמו שארז״ל .. שאין דעותיהם דומות: **ברכות נח, א**[10]. הספרי: **עה״פ פינחס כז, יח.** איש אשר רוח בו: **פינחס שם.** יסודותם בהררי קודש: **ע״ד לשון הכתוב — תהלים פז, א.** רוח ה׳ דבר בם ומלתו על לשונם: **ע״ד לשון הכתוב — שמואל ב כג, ב.** אורייתא וקב״ה כולא חד: **ע״ד לשון הזהר — ח״ב ס, א**[11]. **וראה גם שם צ, ב. זח״א כד, א. ולהעיר מתקו״ז ת״ו (כא, ב)**[12]. **תכ״ב (סד, א)**[13]. ששים רבוא נשמות כללות ישראל ופרטיהם כו׳: **ע״פ המבואר לקמן פל״ז**[14]. קל שבקלים: **פרש״י ויצא כט, כא.** כנודע בזה״ק: **אולי הכוונה לזח״ג עג, א**[15]. ניתנה התורה לידרש .. לכל נפש פרטית מישראל כו׳: **ראה שער הגלגולים הקדמה יז. שער רוה״ק בענין היחודים על קברי צדיקים הקדמה ג (קח, א ואילך). לקוטי מהרח״ו שבסוף שער מאמרי רז״ל להאריז״ל.** מכיר מקומו: **ע״ד לשון חז״ל — אבות פ״ו מ״ו. שהש״ר ד, א.**

10) **לפנינו שם: „שאין דעתם דומה״.** 11) **ראה לקו״ת צבים מו, א: „דאורייתא וקוב״ה כולא חד, ע׳ בפ׳ בשלח (ד״ס סע״א)״.** 12) **ושם: „דודאי קוב״ה איהו אורייתא, ושכינתא היא מצוה, זכאה מאן דמתעסק בהון ליחדא לון״.** 13) **ושם: „ואית אורייתא עילאה דלא אתקרי בה בריאה אלא אצילותא דילי׳, והיא והוא כולא חד, וכל בר נש דאשתדל ברואייתא שמי׳ דקוב״ה תמן״.** 14) **ושם: „כללות ישראל שהם ששים רבוא נשמות פרטיות .. הן שרשים, וכל שורש מתחלק לששים רבוא ניצוצות שכל ניצוץ הוא נשמה אחת כו׳״.** 15) **ושם: „ג׳ דרגין אינון מתקשראן דא בדא, קב״ה אורייתא וישראל״.**

אלא אפילו בספרי היראה אשר יסודותם בהררי קודש, שהם מיוסדים על **מדרשי חז״ל, אשר רוח ה׳ דבר בם ומלתו על לשונם,** והרי **אורייתא וקב״ה כולא חד, וכל ששים רבוא נשמות כללות ישראל ופרטיהם ופרטי פרטיהם, עד ניצוץ קל שבקלים ופחותי הערך שבעמינו בני ישראל, כולהו מתקשראן באורייתא, ואורייתא היא המקשרת אותן להקב״ה, כנודע** מ״ש בענין זה **בזהר הקדוש** — והרי בתורה ודאי ישנו כל מה שנוגע לשכלו ולדעתו של כאו״א מישראל, מכל מקום **הרי זה** רק ב**דרך כללות** (כללית) **לכללות ישראל. ואף שניתנה התורה לידרש ב**אופן של **כלל ופרט ופרטי פרטות,** עד לפרטים השייכים **לכל נפש פרטית מישראל המושרשת בה** (בתורה) — וא״כ ישנם בתורה לא רק ענינים השייכים לכלל ישראל, אלא גם ענינים השייכים לכאו״א מישראל בפרט, ונמצא שספרי המוסד המיוסדים על מדרשי חז״ל שבתורה כוללים גם את הענינים הפרטיים הנוגעים לכאו״א מישראל בפרט, מכל מקום **הרי אין כל אדם זוכה להיות מכיר מקומו הפרטי שבתורה** — ולדעת להפיק ממנה הוראות בעבודת ה׳ וענייני התעוררות הנוגעים לו בפרט.

עומד הוא בדרגת „בחשיכה יתהלכו", ולכן אינו יכול למצוא ה„אור כי טוב" הגנוז בשאר ספרי היראה – הרי לימוד ספר התניא פועל עליו.

(כ"ק אדמו"ר[15])

○ ז. ואין שכל אדם זה מתפעל ומתעורר ממה שמתפעל ומתעורר שכל חבירו: בדברי קודש אלו מגלה לנו אדה"ז כי עיקר ענין השכל הוא שיתפעל. ואין הכוונה בהתפעלות זו לענין ההתלהבות וההתרגשות, המתייחס אל הלב (ולא אל השכל), אלא לענין הפועל, היינו שדבר השכל יבוא לידי פועל.

(כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ[16])

ח. שאין דעותיהם דומות זו לזו וכו': כתב „וכו'" משום דלא סליק ענינא (שהרי בגמרא שם ממשיך: „ואין פרצופיהן דומים זה לזה").

(כ"ק אדמו"ר[17])

ט. וכו': שינויי הלשונות „וכו'" „וגו'" – ע"פ מש"כ בתשבי[18]: „נוהגין רז"ל, כשמביאין פסוק ואינם משלימים אותו כותבין וגומר, וכאשר מביאין מאמר מדבריהם ואינם משלימין אותו כותבין וכולי". וי"ל הטעם לזה – ע"פ מרז"ל[19] „כל פסוקא דלא פסקי' משה אנן לא פסקינן לי'", ולכן כותב „וגו'", היינו שאין זה הסיום, אלא שצריך עוד לגמור.

ודיוק זה הוא רק בשלושת החלקים הראשונים שבתניא, אבל במכתבים כנראה לא דייק בזה אדה"ז, ולכן באגרת הקודש לא דייקו בזה, ונמצא בכ"מ „כו'" במקום „גו'".

(כ"ק אדמו"ר[20])

י. צ"ע ביאור השינויים בכ"מ בסש"ב, שפעמים שכתב „וגו'", „כו'", „וכו'", ופעמים שהשמיטם[21].

ובכ"מ – ובפרט באגה"ק – צ"ע מה מרבה בזה[22] [ומובן ופשוט שתיבת „כו'" או „גו'" צ"ל שייכת לתיבות שלפני', ולענין זה, ולא לענינים שקדמו לפני פניהם ועוד קודם לזה. וכן מובן ופשוט שתיבות אלו צריכות לציין סיום כתוב ומאמר, או (בנוגע לתיבת „כו'") – סיום ענין, אבל לא רמז לענין חדש, או לענין שמדובר אודותיו במקום אחר ולא על אתר].

ואולי אפ"ל, עכ"פ בחלק מהנ"ל, אשר בהעתקה הקודמת של האגרת הי' חסר במקום זה, או שמאיזה סיבה עשה כאן המעתיק השמטה, ורמזה בתיבת „כו'", ומי שהשלים אח"כ את החסר – לא שם לבו (או שלא ידע) שמעתה תיבת „כו'" מיותרת[23].

(כ"ק אדמו"ר[24])

יא. בביאור הטעם שפעמים כותב אדה"ז „גו'" (בלא וא"ו), ופעמים שכותב „וגו'" (בוא"ו) – ועד"ז במאמרי רז"ל, שפעמים כותב „כו'" ופעמים „וכו'" – נראה לומר[25]:

במקום שסיום הפסוק אינו נוגע להענין (וכתיבות „גו'" היא רק מצד „כל פסוקא דלא פסקי' משה אנן לא פסקינן לי'", כנ"ל) – כותב „גו'", היינו שצריך עוד לגמור הפסוק; ואילו במקום שסיום הפסוק נוגע להענין המדובר – כותב „וגו'", בוא"ו המוסיף. ועד"ז – החילוק בין „כו'" ל„וכו'" במאמרי רז"ל.

(כ"ק אדמו"ר[26])

יב. בזה"ק: אפשר שצ"ל כאן נקודה. (כ"ק אדמו"ר[27])

יג. ואף שניתנה התורה לידרש בכלל ופרט .. הרי אין כל אדם זוכה להיות מכיר מקומו הפרטי שבתורה: פיסקא זו באה רק לבאר יותר הטעם שספרי מוסר אינם מספיקים כו', אבל (גם) ספר התניא אינו מודיע לאדם מקומו הפרטי שבתורה.

(כ"ק אדמו"ר[28])

---

15) לקו"ש חכ"ו ע' 37 ואילך. **16)** אגרות־קודש ח"י ע' שפג. **17)** „מראה מקומות, הגהות והערות קצרות". **18)** ערך גמר. **19)** ברכות יב, ב. וש"נ. **20)** „מראה מקומות, הגהות והערות קצרות". הערה בפתח דבר למפתחות לתניא הוצאת תשי"ד ואילך. אגרות־קודש חי"א ע' רי. **21)** ולדוגמא – בהקדמה ובפ"א: מקומות שהוסיף „וכו'": הקדמה – אחרי התיבות „דומות זו לזו". „רוחו של כל אחד ואחד". „שהם חסד וגבורה". „נידוי ח"ו". פ"א – אחרי התיבות „כפוף לטוב". „זה וזה שופטן". „לכל ברי'". „ושתלן בכל דור ודור". בהגה"ה – אחר תיבת „עוונותיו". מקומות שהוסיף „כו'": הקדמה – אחרי התיבות „כלפי חסד להקל". פ"א – אחרי התיבות „יצ"ט שופטן". „בראת רשעים". „להתייהר". מקומות שהוסיף „וגו'": הקדמה – אחרי התיבות „נודע בשערים בעלה". „איש את רעהו". „כי כולם ידעו אותי". „דעה את ה'". פ"א – אחרי התיבות „בזה". „תכרת". מקומות שנשמט „כו'": פ"א – אחרי התיבות „בעיניך כרשע". „בפני עצמך". „צדיק שאינו גמור". „יצה"ר שופטן". מקומות שנשמט „וגו'": הקדמה – אחרי התיבות „איש אשר רוח בו". „עיני שניהם ה'". „גבול רעהו". פ"א – אחרי התיבות „חלל בקרבי". „יסוד עולם". „אני עשיתי". „בדם היא". „לאומים חטאת". **22)** כמצויין בכ"מ לקמן (מ„הערות ותיקונים בדרך אפשר"). **23)** לדוגמא – ראה אגה"ק סוסכ"ד, אשר הסיום „והעובר ע"ז כו'" ניתוסף רק בהוצאת תר"ס ואילך (אבל לפניו נשארה תיבת „וכו'" הרומזת להשמטה זו). **24)** „מראה מקומות, הגהות והערות קצרות". הערות שנדפסו בסוף ספר התניא הוצאת תשי"ד ואילך. אגרות־קודש חי"ד ע' צג ואילך. **25)** שהרי בודאי אין זה באקראי אלא בדיוק, כידוע (ראה לעיל בלקוטים (ע' ז) אות כג) עד כמה דייק אדה"ז על כל אות ואות בספר התניא, ובפרט שהשינויים בין „גו'" (או „כו'") ל„וגו'" (או „וכו'") מופיעים לפעמים בפרק אחד ובסמיכות. **26)** לקו"ש ח"ה ע' 387. סה"מ תשכ"ה ע' צא. **27)** „הערות ותיקונים בדרך אפשר" – ע"פ ציוני הרה"ח ר' אשר שו"ב גראצמאן. **28)** הגהה (כתי"ק).

הקדמה

[ג, ב]

והנה אף בהלכות איסור והיתר הנגלות לנו ולבנינו מצאנו ראינו מחלוקת תנאים ואמוראים מן הקצה אל הקצה ממש — זה אוסר וזה מתיר וכיו"ב, **ואלו ואלו דברי אלהים חיים לשון רבים** — ולא „אלקה חי", **על שם** היותם נמשכים מ**מקור החיים לנשמות ישראל, הנחלקות** — הנשמות, וממילא כן הוא גם במקורן, **דרך כלל לשלשה קוין, ימין ושמאל ואמצע, שהם חסד** — קו הימין, **גבורה** — קו השמאל, **וכו'** — תפארת, שהיא קו האמצעי, **ונשמות ששרשן ממדת חסד הנהגתן גם כן להטות כפי חסד להקל** — להתיר את הדבר כדי שיוכל לעלות לקדושה, שהוא ענין החסד, **כו'** — ועד"ז בשאר המדות, **כנודע** — וכמבואר בפרטיות באגרת הקודש (סי"ג), ש„בית שמאי ששורש נשמתם מבחי' שמאל העליון .. היו דנין להחמיר תמיד בכל איסורי תורה, ובית הלל שהיו מבחי' ימין העליון היו מלמדין זכות להקל ולהתיר איסורי בית שמאי".

ואם כן הוא בענינים שבנגלה דתורה, שיכולה להיות מחלוקת „מן הקצה אל הקצה" בהסקת מסקנת פסק ההלכה מתוך התורה — הרי **כ"ש וק"ו** בענינים שהם בבחינת **הנסתרות לה' אלקינו, דאינון דחילו ורחימו** (יראה ואהבה) **דבמוחא ולבא דכל חד וחד לפום שיעורא דיליה** — התלויות במוחו ולבו של כל אחד לפי שיעורו, **לפום מה דמשער בליביה** — לפי מה שמשער בלבו (לשון השערה ושיעור), **כמ"ש בזה"ק על פסוק נודע בשערים בעלה וגו'** — ש„בעלה" קאי על הקב"ה, בעלה של כנסת ישראל, והוא „נודע, אתיידע ואתדבק" — בני ישראל יודעים אותו ומתדבקים בו, „בשערים" — לפי השערתם („בשערים" מלשון השערה) בשכלם ובהשגתם, ולפי השער („בשערים" מלשון שער) שפותחים בלבם כדי לקלוט את ההשגה מהמוח. ועכ"פ נמצא מדברי הזוה"ק, שענינים של דביקות בהשי"ת, ענייני אהבה ויראה, הם בכל אחד לפי שיעורו הפרטי (כפירוש השלישי בזוהר שם, ש„שערים" הוא מלשון שיעור). ואם כן, בעניני יראת ה' ואהבת ה' צודק לכאורה פתגמם של אנ"ש ש„אינה דומה שמיעה לראי'", ששמיעת דברי התעוררות והדרכות בעבודת ה' מפי הרב אינה דומה לראייתם וקריאתם בספרים; ואילו כאן בא אדה"ז לקבוע בספר (ספר התניא) הוראות והדרכות בעבודה פנימית של אהבת ה' ויראת ה'?

והנה אף בהלכות איסור והיתר הנגלות לנו ולבנינו מצאנו ראינו מחלוקת תנאים ואמוראים מן הקצה אל הקצה ממש ואלו ואלו דברי אלהים חיים לשון רבים על שם מקור החיים לנשמות ישראל הנחלקות דרך כלל לשלשה קוין ימין ושמאל ואמצע שהם חסד וגבורה וכו' ונשמות ששרשן ממדת חסד הנהגתן גם כן להטות כלפי חסד להקל כו' כנודע וכ"ש וק"ו בהנסתרות לה' אלהינו דאינון דחילו ורחימו דבמוחא ולבא דכל חד וחד לפום שיעורא דיליה לפום מה דמשער בליביה כמ"ש בזה"ק על פסוק נודע בשערים בעלה וגו':

[ד, א]

בהלכות איסור והיתר הנגלות לנו ולבנינו .. בהנסתרות לה' אלהינו דאינון דחילו ורחימו כו': **ראה זח"ג קכג, ב. לקו"ת להאריז"ל נצבים כט, כח. וראה לקמן רפמ"ד. ועיין ג"כ לקו"ת אחרי כח, ד.** הנגלות לנו ולבנינו: **נצבים כט, כח.** מצאנו ראינו: **לשון הכתוב — איכה ב, טז.** מחלוקת תנאים ואמוראים .. להטות כלפי חסד להקל כו': **זח"ג רמה, א (ברע"מ). ביאוה"ז לאדהאמ"צ וישלח מט, ב ואילך.** מן הקצה אל הקצה: **לשון הכתוב — תרומה כו, כח.** אלו ואלו דברי אלהים חיים: **עירובין יג, ב.** ימין ושמאל ואמצע שהם חסד וגבורה וכו': **ראה גם לקמן אגה"ק סט"ו**[16]. ונשמות ששרשן ממדת חסד הנהגתן גם כן להטות כלפי חסד להקל כו' כנודע: **עיין לקמן פנ"ב. אגה"ק סי"ג.** הנסתרות לה' אלהינו: **נצבים שם.** דאינון דחילו ורחימו דבמוחא ולבא: **זח"ג קכג, ב. תקו"ז ת"י (כה, ב).** דכל חד וחד .. כמ"ש בזה"ק: **ח"א קג, א.** נודע בשערים בעלה וגו': **משלי לא, כג.**

16) ושם: „שורש כל המדות וכללותן שהן מדת החסד להשפיע בלי גבול ומדת הגבורה לצמצם מלהשפיע כ"כ או שלא להשפיע [נ"א כל עיקר] כלל ומדת הרחמים לרחם על מי ששייך לשון רחמנות עליו והיא מדה ממוצעת בין גבורה לחסד .. ולפי שהיא מדה ממוצעת נקראת תפארת כו'".

יד. **והנה אף בהלכות איסור והיתר .. וכ"ש וק"ו בהנסתרות לה' אלהינו כו': כאן מוסיף אדה"ז עוד** טעם **(לחסרון שב„ראי' וקריאה בספרים") השייך בסוג** הב' **הנ"ל („ספרי היראה אשר יסודותם בהררי קודש כו'"), ולא ש„הנסתרות לה' אלקינו" הם סוג שלישי.**

(כ"ק אדמו"ר[28])

טו. **אף בהלכות איסור והיתר הנגלות לנו ולבנינו מצאנו ראינו מחלוקת .. ונשמות ששרשן ממדת חסד הנהגתן גם כן להטות כלפי חסד להקל כו': לכאורה אינו מובן מה שייכות שורש הנשמה בספירות, שהוא ענין של קבלה, לפס"ד בהלכה, שתלוי בשקו"ט בהבנה והשגה.**

אך הענין הוא, שגם פסקי דינים בתורה שתלויים בשקו"ט בהבנה והשגה, קשורים עם טבע הנשמה מצד שרשה

למעלה. וכמ"ש בביאורי הזהר[29] עה"פ[30] "ישרים דרכי ה'", ש"כל התנאים והאמוראים הי' פסק דין שלהם רק ע"פ הבטה בשורש החכמה שבתורה כמו שהוא למעלה כו'".

ואף[31] שהתורה "לא בשמים היא"[32] – הרי ההסברה בזה היא[33], שלאחרי שראו את הענינים בשרשם למעלה חזרו והתבוננו כו' עד שהונח הדבר בשכלם והשגתם[34], ואז פסקו את הדין[35]. ולכן הרי זה נחשב לפס"ד שנקבע למטה בארץ, ע"י שקו"ט בשכל ע"פ כללי התורה, אף שהתחלת הענין היתה ע"י ההבטה בשורש הענינים למעלה[36].

(כ"ק אדמו"ר[37])

טז. ומ"מ[38] ישנם כמה דברים שב"ש מקילין וב"ה מחמירים (אף שמפורש בזהר[39] חילוק שורש נשמותיהם), שהרי בעולם התיקון כל המדות כלולות זו מזו, ולכן: (א) בכמה ענינים – מדת הגבורה (מצד התכללותה ממדת החסד) מסכימה מלכתחלה לדעת הנשמה ששרשה מחסד, ולהיפך. ואז אין מחלוקת כלל, וההלכה היא דברי הכל, ולא הוזכרה ע"ש ב"ש וב"ה דוקא. (ב) אפשרי, וכן הוא באמת, שבענינים מתי מספר "אחליפו דוכתייהו" – שב"ה (מצד התכללותם ממדת הגבורה) יחמירו, וב"ש יקילו.

(כ"ק אדמו"ר[40])

יז. ואלו ואלו דברי אלהים חיים לשון רבים על שם מקור החיים לנשמות ישראל הנחלקות דרך כלל לשלשה קוין ימין ושמאל ואמצע שהם חסד וגבורה וכו': כי "אלקים חיים" הוא בחי' בינה[41], שממנה נמשכים ז' מדות חג"ת נהי"מ (ולכן נקראת הבינה "באר שבע", שהיא הבאר שממנה נובעות ז' מדות עליונות[42]), שמהן נמשכת התחלקות הדעות – באיזה דין נמשך מבחי' חסד להקל וכו'.

ויובן יותר עמ"ש בלקו"ת ביאור לד"ה כי על כל כבוד חופה פ"ב[43]: "ע"ד שבפרשת בראשית[44] נאמר וכל יצר מחשבות לבו רק רע כל היום, ומחמת זה הי' הסברא לחיוב, ואח"כ בפרשת נח[45] לא אוסיף עוד כו' כי יצר לב האדם רע מנעוריו, הנה אותו טעם בעצמו נתהפך אח"כ לזכות. וזהו הכל מחמת כי במקורן ושרשן קודם שבא המדה לידי התגלות אל לבו לכל אשר יחפוץ יטנו, אם לזכות או לחיוב, יש בשכל טעם לזה. לכן נקרא תפארת דאימא חופה, שחופה ומקיף המדות יחד ונבטלים שם הכל בהשואה יחד כו'".

(כ"ק אדמו"ר הצ"צ[46])

יח. **כנודע: אפשר שצ"ל כאן נקודה.**

(כ"ק אדמו"ר[27])

יט. **וכ"ש וק"ו: אולי אפ"ל בביאור כפל הלשון[47]:**

בדחילו ורחימו יש ב' בחינות כלליות – שכליים וטבעיים (כמבואר לקמן בתניא[48]). ועיקר הק"ו [ש"אף בהלכות איסור והיתר .. מצאנו ראינו מחלוקת .. מן הקצה אל הקצה .. וכ"ש וק"ו בהנסתרות .. דאינון דחילו ורחימו דבמוחא ולבא כו'"] שייך על דו"ר שכליים, שהם לגמרי לפי הדעת במוח ולב[49], ולכן בודאי יש בהם חילוקי דרגות, משא"כ בדו"ר טבעיים, שהם "לא מבינתו ודעתו"[50] – לא שייך בהם כ"כ "קל וחומר". ובכל זאת, "כל שכן" (שהוא קל מק"ו) יש גם בהם, כיון שמתבונן כדי לגלותם, והרי ההתבוננות אינה שוה בכל אחד.

(כ"ק אדמו"ר[17])

כ. **לפום מה דמשער בליבי': פירושו בצדו – "לפום שיעורא דילי'", מלשון השערה ושיעור. ומובן שאין זה שולל הרמזים שיש בענין זה, ומהם – שהוא ע"י שערי בינה הממשיכים מן המוח אל הלב, עיי"ש בזהר.**

(כ"ק אדמו"ר[51])

כא. **וגו': ראה לעיל אות ט.**

---

29) לאדהאמ"צ – וישלח מט, ג. **30)** הושע יד, יו"ד. **31)** בהבא לקמן – ראה גם לקוטי לוי"צ אגרות־קודש ע' רסג ואילך. הערת כ"ק אדמו"ר בסה"מ תקס"ב ח"א ע' שיד ובסה"מ תש"ט ס"ע 77 ואילך. "רשימות" חוברת קמו. וש"נ. לקו"ש ח"ד ע' 1178. ח"ז ע' 170 הערה 13. חל"ו ריש ע' 183. תו"מ ח"ט ס"ע 116. חכ"ג ריש ע' 58. חל"ז ס"ע 62. **32)** נצבים ל, יב. וראה ב"מ נט, ב. תמורה טז, א. וראה גם אגרות־קודש כ"ק אדמו"ר ח"ב ע' שלט. וש"נ. **33)** ראה עד"ז לעיל בדף השער אות ט. **34)** ודוגמתו בלימוד התורה בכל יום: בתחלת היום, כשמברכים ברכות התורה ולומד פסוקי תושב"כ ומשנה בתושבע"פ – הרי זה באופן מקיף, ואילו לאח"ז, במשך היום – עיקר לימוד התורה הוא באופן פנימי, בהשגה ויגיעה. **35)** ומובן שסדר זה אינו רק בענינים שיש בהם פלוגתא, אלא גם בכל עניני התורה. **36)** והתועלת בהבטה זו – כי כל ענין ישנו כפי שהוא מצד ימין וישנו כפי שהוא מצד שמאל, וע"י ראיית הענין למעלה ידעו באיזה צד לחפש ולהתייגע, ואז התייגעו עד שהונח בשכלם. **37)** תו"מ חנ"א ע' 232. חס"ב ע' 35. תשמ"ח ח"ג ס"ע 421 ואילך. **38)** בהבא לקמן – ראה גם לקמן אגה"ק סי"ג. **39)** ח"ג רמה, א (ברע"מ). **40)** מכתב כ"ו ניסן תשי"ח. **41)** זח"ב סח, ב ובהגהות הרח"ו שם. לקו"ת להאריז"ל עה"פ ירמי' יו"ד, יו"ד. וראה גם לקמן פנ"ג. **42)** ראה זח"א קמו, ב ואילך. ביאוה"ז לאדהאמ"צ ויצא לז, א ואילך. ועוד. **43)** שה"ש מז, ד. **44)** ו, ה. **45)** ח, כא. **46)** אוה"ת יתרו ע' תתצ ואילך. **47)** ראה גם "ליקוט פירושים" לקמן פ"א אות ס ושעהיוה"א פ"ב ד"ה וכ"ש וק"ו. **48)** פל"ח ועוד. **49)** ראה לקמן פמ"ד: "תורה ומצוות .. הנגלות לנו ולבנינו .. תורה אחת ומשפט אחד לכולנו בקיום כל התורה ומצוות בבחי' מעשה, משא"כ בדחילו ורחימו שהם לפי הדעת את ה' שבמוח ולב", שבזה יש "כמה בחי' ומדרגות לאין קץ כל חד לפום שיעורא דילי' .. לכל חד לפום מה דמשער בליבי'". **50)** לקמן ספל"ח. **51)** אגרות־קודש ח"י ע' קצד.

הקדמה

◆◇ **אך ביודעיי ומכיריי קאמינא הם כל אחד ואחד מאנ"ש שבמדינתינו וסמוכות שלה אשר היה הדבור של חיבה מצוי בינינו וגילו לפני כל תעלומות לבם ומוחם בעבודת ה' התלויה בלב אליהם תטוף מלתי ולשוני עט סופר בקונטריסים אלו הנקראים בשם לקוטי אמרים מלוקטים מפי ספרים ומפי סופרים קדושי עליון נשמתם עדן המפורסמים אצלינו וקצת מהם נרמזין לחכימין באגרות הקדש מרבותינו שבאה"ק תובב"א. וקצתם שמעתי מפיהם הקדוש בהיותם פה עמנו וכולם הן תשובות על שאלות רבות אשר שואלין בעצה כל אנ"ש דמדינתינו תמיד כל אחד לפי ערכו לשית עצות בנפשם בעבודת ה' להיות כי אין הזמן גרמא עוד להשיב לכל אחד ואחד על שאלתו בפרטות וגם השכחה מצויה על כן רשמתי כל התשובות על כל השאלות למשמרת לאות להיות לכל אחד וא' לזכרון בין עיניו ולא ידחוק עוד ליכנס לדבר עמי ביחידות כי בהן ימצא מרגוע לנפשו ועצה נכונה לכל דבר הקשה עליו בעבודת ה' ונכון יהיה לבו בטוח בה' גומר בעדינו: ומי שדעתו קצרה להבין דבר עצה מתוך קונטריסים אלו יפרש שיחתו לפני הגדולים שבעירו והם יבוננוהו ואליהם בקשתי שלא לשום יד לפה להתנהג בענוה ושפלות של שקר ח"ו וכנודע עונש המר על מונע בר וגודל השכר ממאמר רז"ל ע"פ מאיר עיני שניהם ה' כי יאיר ה' פניו אליהם אור פני מלך חיים. ומחיה חיים יזכנו ויחיינו לימים אשר לא ילמדו עוד איש את רעהו וגו' כי כולם ידעו אותי וגו' כי מלאה הארץ דעה את ה' וגו' אכי"ר:**

ביודעיי ומכיריי: **ע"ד לשון חז"ל — מגילה טו, א.** וגילו לפני כל תעלומות: **ע"ד לשון תפלת מוסף לר"ה**[17]. לשוני עט סופר: **לשון הכתוב — תהלים מה, ב.** לשית עצות בנפשם: **ע"ד לשון הכתוב — תהלים יג, ג.** למשמרת לאות: **לשון הכתוב — קרח יז, כה.** לזכרון בין עיניו: **ע"ד לשון הכתוב — בא יג, ט.** ימצא מרגוע לנפשו: **ע"ד לשון הכתוב — ירמי' ו, טז.** נכון יהיה לבו בטוח בה': **ע"ד לשון הכתוב — תהלים קיב, ז.** גומר בעדינו: **ע"ד לשון הכתוב — תהלים קלח, ח.** וכנודע עונש המר כו': **ראה סנהדרין צא, סע"ב.** מונע בר: **משלי יא, כו.** ממאמר רז"ל: **תמורה טז, א.** מאיר עיני שניהם ה': **משלי כט, יג.** יאיר ה' פניו אליהם: **ע"ד לשון הכתוב — נשא ו, כה.** אור פני מלך חיים: **ע"ד לשון הכתוב — משלי טז, טו.** מחיה חיים: **לשון חז"ל — יומא עא, א.** לא ילמדו .. כי כולם ידעו אותי וגו': **ירמי' לא, לג.** כי מלאה הארץ דעה את ה' וגו': **ישעי' יא, ט.**

17) ושם: „לפניך נגלו כל תעלומות".

ולזה מבאר: **אך ביודעיי ומכיריי קאמינא, הם כל אחד ואחד מאנ"ש שבמדינתינו וסמוכות שלה** — במדינות הסמוכות ל„מדינתינו", **אשר היה הדבור של חיבה מצוי בינינו** — בעת כניסתם ל„יחידות", **וגילו לפני כל תעלומות לבם ומוחם** בעניני **עבודת ה' התלויה בלב. אליהם תטוף מלתי ולשוני** ע"י **עט סופר בקונטריסים אלו** (של ספר התניא) **הנקראים בשם לקוטי אמרים, מלוקטים מפי ספרים** — כאמור לעיל בדף השער, חסידים מפרשים שהכוונה לספרי השל"ה הקדוש ולספרי המהר"ל, **ומפי סופרים** — הבעש"ט והמגיד ממעזריטש, **קדושי עליון נשמתם עדן, המפורסמים אצלינו, וקצת מהם** (מה„אמרים") **נרמזין לחכימין** — אלו שעליהם נאמר „די לחכימא ברמיזא", **באגרות הקדש מרבותינו שבאה"ק תובב"א** — אדה"ז קרא לכמה מזקני תלמידי המגיד, ובפרט רבי מנחם מענדל מוויטעבסק, בשם „רבותינו", **וקצתם שמעתי מפיהם הקדוש בהיותם פה עמנו** — בטרם נסיעתם לארץ ישראל, **וכולם הן תשובות על שאלות רבות אשר שואלין בעצה כל אנ"ש דמדינתינו תמיד כל אחד לפי ערכו** — ומצבו בעבודת ה', **לשית** (לטכס) **עצות בנפשם בעבודת ה', להיות כי אין הזמן גרמא** (הפנאי אינו מאפשר) **עוד להשיב לכל אחד ואחד על שאלתו בפרטות, וגם השכחה מצויה, על כן רשמתי כל התשובות על כל השאלות למשמרת לאות, להיות לכל אחד ואחד לזכרון בין עיניו** — כלומר בראשו, כלשון הכתוב גבי תפילין „ולזכרון בין עיניך", **ולא ידחוק** (לא יצטרך לדחוק) **עוד ליכנס לדבר עמי ביחידות, כי בהן** (בענינים שבספר התניא) **ימצא מרגוע לנפשו ועצה נכונה לכל דבר הקשה עליו בעבודת ה', ונכון יהיה לבו בטוח בה' גומר בעדינו** — ומשלים עבורנו, כמ"ש (תהלים נז, ג) „לא־ל גומר עלי".

ומי שדעתו קצרה מכדי **להבין דבר עצה** הנחוצה לו לאיזה ענין בעבודת ה' **מתוך קונטריסים אלו, יפרש שיחתו לפני הגדולים** (המבינים ועובדי ה') **שבעירו, והם יבוננוהו** (יבארו לו כדי שיבין). **ואליהם** (אל ה„גדולים") **בקשתי שלא לשום יד לפה** — ולשתוק כדי שלא להראות עצמם כמבינים, **להתנהג בענוה ושפלות של שקר ח"ו** — ענוה ושפלות

◆◇ **אך ביודעיי** שנה פשוטה: **כא כסלו.** שנה מעוברת: **כב כסלו**

שלא במקומן, שהן בבחינת ענוה ושפלות של שקר, **וכנודע עונש המר על מונע בר** (תבואה) — המונע עניני תורה מזולתו, **וגודל השכר** — למי שנוהג להיפך ומתמסר ללימוד תורה עם הזולת, **ממאמר רז"ל ע"פ** רש ואיש תככים נפגשו **מאיר עיני שניהם ה'** — ש„רש" ו„איש תככים" הם עני בתורה ובעל ידיעה בתורה, וכאשר היודע תורה מתמסר ללמד את העני בתורה, אזי „מאיר עיני שניהם ה'" באור שלמעלה משניהם, **כי יאיר ה' פניו** ופנימיותו **אליהם, אור פני מלך חיים.**

ומחיה חיים (המחי' את החיים) **יזכנו ויחיינו לימים אשר לא ילמדו עוד איש את רעהו גו'** (לאמר דעו את ה') **כי כולם ידעו אותי וגו'** (למקטנם ועד גדולם), **כי מלאה הארץ דעה את ה' וגו'** (כמים לים מכסים), **אכי"ר.**

כב. **הנקראים בשם לקוטי אמרים: ראה לעיל בדף השער אותיות ג־ו.**

כג. **מלוקטים מפי ספרים ומפי סופרים: ראה לעיל שם אותיות ט־יב.**

כד. **אצלינו: אפשר שצ"ל כאן נקודה.** (כ"ק אדמו"ר[27])

כה. **וקצת מהם נרמזין לחכימין באגרות הקדש מרבותינו שבאה"ק תובב"א. וקצתם שמעתי מפיהם הקדוש בהיותם פה עמנו: קטע זה ישנו בדפוס תקנ"ט, אבל נשמט בדפוס תקס"ו, אולי משום שבינתים התחילה המחלוקת עם ר' אברהם מקאַליסק[52], מ„רבותינו שבאה"ק"[53].**

(כ"ק אדמו"ר[17])

כו. **וכולם הן תשובות על שאלות רבות אשר שואלין בעצה כל אנ"ש .. לשית עצות בנפשם בעבודת ה' .. על כן רשמתי כל התשובות על כל השאלות .. ולא ידחוק עוד ליכנס לדבר עמי ביחידות: ומתוכן פרקי התניא, שבהם מדובר אודות אהבה ויראה וכו' — אפשר להבין את גודל מעלת ה„יחידויות" שהיו אז, מהו ציור האנשים שנכנסו ל„יחידות", ואיזה סוג שאלות שאלו, שהתשובות עליהן היו עצות שכאלו.**

(כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ[54])

כז. **מצויה: אפשר שצ"ל כאן נקודה.** (כ"ק אדמו"ר[27])

כח. **ימצא מרגוע לנפשו: ע"ד לשון הרמב"ם[55] שבימות המשיח „**ימצאו להם מרגוע **וירבו בחכמה וכו'". ולהעיר מהידוע[56] שתורת החסידות (שספר התניא הוא תושב"כ שלה) היא „טעימה" מתורתו של משיח.**

(כ"ק אדמו"ר[57])

כט. **יבוננוהו: אפשר שצ"ל כאן נקודה.** (כ"ק אדמו"ר[27])

ל. **מאמר רז"ל ע"פ מאיר עיני שניהם ה': ושם (ובפרש"י): „רש ואיש תככים (בינוני, שיודע שני סדרים או שלשה) נפגשו מאיר עיני שניהם ה', בשעה שהתלמיד הולך אצל רבו ואומר לו למדני תורה, אם מלמדו, מאיר עיני שניהם ה' כו'" (שאף הרב צריך לימוד ומלמדו הקב"ה).**

ומהמדובר כאן (שמביא הענין ד„מאיר עיני שניהם ה'" בנוגע ל„הגדולים **שבעירו") משמע ש„איש תככים" („בינוני") לאו דוקא, אלא גם בגדול המלמד את הקטן „מאיר עיני שניהם ה'". וכלשון חז"ל[58] „להזהיר גדולים על הקטנים" — „להזהיר" גם מלשון זוהר ואור[59], שע"י ההתעסקות עם הקטנים נמשכת תוספת אור גם בגדולים („מאיר עיני שניהם").**

(כ"ק אדמו"ר[60])

לא. **מאיר עיני שניהם: המשפיע והמקבל נכללים בתיבה אחת — „שניהם" (ולא „מאיר עיני המשפיע והמקבל", „מאיר עיני הרב והתלמיד"), היינו שניהם** בשוה**, עד שאין יודעים מי המשפיע ומי המקבל.**

(כ"ק אדמו"ר[61])

לב. **ומחיה חיים יזכנו ויחיינו לימים אשר לא ילמדו עוד איש את רעהו וגו' כי כולם ידעו אותי וגו': משמע שאפילו ענינים של הבנה והשגה (שבזה מדובר כאן) יהיו באופן ד„לא ילמדו עוד איש את רעהו וגו' כי כולם ידעו אותי".**

והדבר דורש ביאור, כי לכאורה הענין ד„לא ילמדו גו'" הוא רק בנוגע לידיעת העצמות**, שידיעה זו היא מצד**

---

52) ראה בית רבי ח"א פכ"א וספר התולדות אדה"ז (הוצאת תשמ"ו) ח"ד פמ"ג — שמחלוקת זו התחילה לערך בשנת תקס"ב. **53)** אדמו"ר מוהרש"ז מקאפוסט, בעמח"ס „מגן אבות", הקפיד על שהדפיסו השמטה זו בהוצאת תו"ת, וילנא תר"ס (מהרה"ח ר' שמואל לויטין). **54)** סה"ש תרצ"ט ע' 331. **55)** הל' תשובה פ"ט ה"ב. **56)** ראה לקו"ש חט"ו ע' 282. וש"נ. **57)** מלקו"ש חכ"ו ע' 39 והערה 122. **58)** יבמות קיד, סע"א. **59)** ראה סה"מ תש"ח ע' 240. וראה גם לקמן אגה"ק סוס"ז. וראה לקו"ש ח"ד ע' 1193 בפי' מארז"ל (אבות רפ"ב) „והוי זהיר במצוה קלה כבחמורה", שההתחלקות דקלות וחמורות היא רק מצד הענין הפרטי (בחי' כלים) שבמצוות, אבל מצד ענין הזוהר והאור שבהם [השייך לבחי' נקודת הנפש שלמעלה מידיעה — ראה לקו"ש שם בפירוש „שאין אתה יודע כו"] כולן שוין. **60)** לקו"ש ח"ז ס"ע 151 ואילך ובהערה 26. **61)** תו"מ חפ"ה ע' 61.

הקדמה

[ד, א]

◇ **והנה אחר שנתפשטו הקונטריסים הנ"ל בקרב כל אנ"ש הנ"ל בהעתקות רבות מידי סופרים שונים ומשונים הנה ע"י ריבוי ההעתקות שונות רבו כמו רבו הט"ס במאוד מאוד ולזאת נדבה רוחם של אנשים אפרתים הנקובים הנ"ל מע"ל לטרוח בגופם ומאודם להביא את קונטריסים הנ"ל לבית הדפוס מנוקים מכל סיג וט"ס ומוגהים היטב ואמינא לפעלא טבא יישר חילא ולהיות כי מקרא מלא דבר הכתוב ארור מסיג גבול רעהו וארור בו קללה בו נידוי ח"ו וכו' ע"כ כיהודה ועוד לקרא קאתינא למשדי גודא רבא על כל המדפיסים שלא להדפיס קונטריסים הנ"ל לא על ידי עצמן ולא על ידי גירא דילהון בלתי רשות הנקובים הנ"ל משך חמש שנים מיום כלות הדפוס ולשומעים יונעם ותבוא עליהם ברכת טוב כה דברי המלקט ליקוטי אמרים הנ"ל:**

[ד, ב]

רבו כמו רבו: **לשון הכתוב — זכרי' יו"ד, ח.** אמינא לפעלא טבא יישר חילא: **ע"ד לשון חז"ל — שמו"ר פ"כ, יו"ד**[18]**. ועיין יל"ש ר"פ בא**[19]**.** מקרא מלא דבר הכתוב: **תבוא כז, יז.** וארור בו קללה בו נידוי: **ראה שבועות לו, א**[20] **— ע"פ סדר הרמב"ם הל' סנהדרין פכ"ו ה"ג**[21]**.** כיהודה ועוד לקרא: **קידושין ו, א. ועיין תוס' ב"ב סא, א ד"ה ואב"א**[22]**.** למישדי גודא רבא: **ע"ד לשון חז"ל — ב"ק צב, ב.** ולשומעים יונעם ותבוא עליהם ברכת טוב: **ע"ד לשון הכתוב — משלי כד, כה. וראה גם אגה"ק סוס"א. סוסט"ז.**

18) ושם: „אמרו לפעלא טבא יישר כחך". 19) ושם: „אמרו לפועלא טבא יישר". 20) ושם (בשינוי הסדר): „ארור בו נידוי בו קללה". 21) ושם: „ארור בו שבועה בו קללה בו נידוי" (אלא שכאן לא שייך ענין השבועה, ולכן נשמט — כ"ק אדמו"ר („מראה מקומות, הגהות והערות קצרות")). 22) ושם: „דהתם (בקידושין, שמקשה „יהודה ועוד לקרא" בתמי') לא קפיד אלא אלשון ועוד, אבל הכא דלא קאמר ועוד אתי שפיר".

◇ **והנה אחר שנתפשטו הקונטריסים הנ"ל בקרב כל אנ"ש הנ"ל בהעתקות רבות מידי סופרים שונים ומשונים הנה ע"י ריבוי ההעתקות שונות רבו כמו רבו הט"ס במאוד מאוד** — י"ל שהתואר „משונים" רומז לאלו שזייפו בכוונה ענינים מסויימים בספר התניא כדי שיוכלו להיטפל בטענות וכו', **הנה ע"י ריבוי ההעתקות שונות רבו כמו רבו הט"ס במאוד מאוד** — נוסף על הזיופים הנ"ל, היו גם ט"ס שחדרו אל הכתבים בטעות ע"י העתקות הסופרים השונים. **ולזאת נדבה רוחם של אנשים אפרתים** (חשובים) **הנקובים הנ"ל מעבר לדף** — בהסכמת הרמ"ז מאניפאלי, **לטרוח בגופם ומאודם** (ממונם) **להביא את קונטריסים הנ"ל לבית הדפוס, מנוקים מכל סיג** (פסולת, כפסולת הנושרת מתבואה וכיו"ב) **וט"ס ומוגהים היטב, ואמינא לפעלא טבא יישר חילא** — אומר אני לפעולה טובה זו „יישר כח".

ולהיות כי מקרא מלא דבר הכתוב ארור מסיג גבול רעהו, וארור בו קללה בו נידוי ח"ו וכו' — כשאדם הוא „ארור", יש בו קללה ויש בו נידוי ח"ו, **על כן כיהודה ועוד לקרא** — כדבר מיותר שאין בו צורך, בדוגמת הבאת ראי' מאופן ההנהגה ביהודה לענין שיש לגביו פסוק מפורש, **קאתינא למשדי גודא רבא** (באתי להטיל איסור גדול) **על כל המדפיסים, שלא להדפיס קונטריסים הנ"ל לא על ידי עצמן ולא על ידי גירא דילהון** (באי כחם) **בלתי רשות הנקובים הנ"ל, משך חמש שנים מיום כלות הדפוס** — יום ג' פרשת תבא תקנ"ו (כנ"ל בהסכמות), **ולשומעים יונעם ותבוא עליהם ברכת טוב.**

כה דברי המלקט ספר **ליקוטי אמרים הנ"ל.**

הנשמה, **ואינה ענין של הבנה והשגה (שהרי לא שייך השגה בהעצמות), ולכן ישנה בכל בנ"י**[62]**; אבל הגילויים שיכולים וצריכים לבוא בהבנה והשגה, כדי לחדור גם בכחות הפנימיים — צריכים לימוד, והם „תורתו של משיח"**[63]**, שילמד עם כל בנ"י באופן של ראי', ובאופן שיומשך אצלם בפנימיות בהבנה והשגה.**

(כ"ק אדמו"ר[64])

○ **לג. והנה אחר שנתפשטו כו': בהקדמת המלקט ישנו גם הסיום „והנה אחר שנתפשטו כו'" — בהוצאות: תקנ"ז. תקס"ו (בקיצור). תר"ס ואילך.**

(כ"ק אדמו"ר[65])

לד. אחר שנתפשטו .. בהעתקות רבות מידי סופרים שונים ומשונים .. נדבה רוחם .. להביא את קונטריסים

---

62) אף שגם בזה ישנם חילוקים, כהמשך הכתוב „למקטנם ועד גדולם", היינו שיהיו בזה „קטנים" ו„גדולם", ואעפ"כ „כולם ידעו אותי". **63)** קה"ר פי"א, ח (וראה שם רפ"ב). ונתבאר בארוכה בדא"ח — ראה לקו"ת צו יז, א ואילך. שער האמונה פנ"ו ואילך (פט, א ואילך). ועוד. **64)** תו"מ חס"ד ע' 150 ואילך. **65)** הערות שנדפסו בסוף ספר התניא הוצאת תשי"ד ואילך.

◇ **והנה אחר** שנה מעוברת: **כג כסלו**

הנ״ל לבית הדפוס מנוקים מכל סיג וט״ס: דיוק לשון אדה״ז ״סופרים שונים ומשונים״, והוספתו לאח״ז ״מכל סיג וט״ס״ – יומתק ע״פ המבואר לעיל[66] שלא היו אלה ״טעויות סופרים״ בלבד, אלא שאלו ש״תואנה הם מבקשים״ זייפו בכוונה ענינים בספר התניא, כדי שיצא הענין שלא כדבעי ויוכלו להרעיש וכו׳ (די״ל שתיבת ״משונים״ רומזת על סופרים זייפנים אלו, ותיבת ״סיג״ רומזת גם על הזיופים, שהיו צריכים לנקות מהם את הקונטרסים).

(כ״ק אדמו״ר[67])

לה. רבו כמו רבו הט״ס במאוד מאוד ולזאת נדבה רוחם .. להביא את קונטרסים הנ״ל לבית הדפוס מנוקים מכל סיג וט״ס ומוגהים היטב: ונמצא, שע״י הירידה והחסרון (״רבו הט״ס במאוד מאוד״) נפעל כללות ענין הדפסת ספר התניא באופן נעלה יותר (״מנוקים מכל סיג וט״ס ומוגהים היטב״), בדוגמת כללות הענין דיתרון האור מן החושך.

(כ״ק אדמו״ר[68])

לו. אנשים אפרתים הנקובים הנ״ל מע״ל: בהסכמת הרמ״ז מאַניפאָלי (״ה״ה הרבני המופלג הותיק מוהר״ר שלום שכנא במהור״ר נח״, חתן אדה״ז, ״וה״ה הרבני המופלג הותיק מהור״ר מרדכי במהור״ר שמואל הלוי״). ולא פירש שמותיהם, כנ״ל[69] שההדפסה הראשונה היתה בעילום שם המחבר, ולא רצה שידעו שא׳ המביאים לדפוס (מוהר״ר שלום שכנא) הוא חתנו.

(כ״ק אדמו״ר[70])

לז. ח״ו: פירוש ביטוי זה – עיין ערוך השלם מע׳ חס[71].

(כ״ק אדמו״ר[17])

לח. וכו׳: צ״ע מה מרבה.

(כ״ק אדמו״ר[17])

לט. שלא להדפיס קונטריסים הנ״ל: בהוצאת שקלאוו תקס״ו: ״שלא להדפיס הס׳ לק״א וס׳ אגרת התשובה״.

(כ״ק אדמו״ר[72])

מ. שלא להדפיס .. בלתי רשות הנקובים: זוהי הוראה ברורה מבעל התניא – שהוא גם בעל השו״ע – בכל פעם שיש החשש דלעיל.

ועפ״ז – בטח לא ידפיסו בנ״י את ספר התניא ״לא על ידי עצמן ולא על ידי גירא דילהון בלתי רשות הנקובים״ – בענייננו, הנהלת ״קה״ת״ ובאי כוחה – ״משך חמש שנים מיום כלות הדפוס״ דספר התניא ע״י קה״ת בפעם האחרונה.

וע״פ סיום וחותם דברי אדה״ז כאן – ״ולשומעים יונעם ותבוא עליהם ברכת טוב״.

(כ״ק אדמו״ר[73])

מא. מיום כלות הדפוס: שהוא (כנ״ל[74]) יום ג׳ פרשת תבא תקנ״ו.

(כ״ק אדמו״ר[75])

מב. ליקוטי: אפשר שצ״ל: ״לקוטי״ (בלא יו״ד).

(כ״ק אדמו״ר[27])

66) לקוטים (ע׳ ו) אות טז. **67)** ״שיעורים בספר התניא״ ע׳ 41 הערה 3. הגהה לשיעורים בספר התניא (כתי״ק). **68)** תו״מ תשמ״ב ח״א ע׳ 475. **69)** בהסכמות אות ג. **70)** הגהה לשיעורים בספר התניא (כתי״ק). תו״מ תשמ״ב ח״ג ע׳ 1513. **71)** ושם: ״פי׳ בלשון ערבי נבל ונמבזה ומחולל. בפרש״י מקץ (מד, ז) על פסוק חלילה לעבדך פירש״י וז״ל חולין הוא לנו, לשון גנאי, ותרגם חס לעבדיך, חס מאת הקב״ה יהי עלינו מעשות זאת, והרבה יש בתלמוד חס ושלום .. א״כ גם לדעת רש״י חס כמו חלילה .. וענין חס ושלום .. כלומר נמאס ומחולל מכל וכל. ולדעתי באה מלת ושלום בפתרון הענין מכל צד ועבר. ומצאתי און לי בפי׳ הרד״ק לישעי׳ נג, ה׳, שפי׳ שלומינו כמו כלנו כו׳״. **72)** ״הערות ותיקונים בדרך אפשר״. **73)** לקו״ש חכ״ו ע׳ 325 הערה 41. **74)** בהסכמות הרמ״ז מאניפאלי והרי״ל הכהן. **75)** הגהה לשיעורים בספר התניא (כתי״ק).

קיצור הכללי[1]

מכ״ק אדמו״ר הצ״צ[2]

— פרקים א־יח —

א. **שלכל איש ישראל יש שתי נשמות.**
ב. **שהנפש אלהית היא חלק אלוה ממעל.**
ג. **שהיא כלולה מי׳ ספירות, ונחלקות לשתים, שכל ומדות.**
ד. **שיש לה ג״כ שלשה לבושים, שהם מחשבה ודיבור ומעשה של תרי״ג מצוות.**
ה. **שהעיון בתורה הוא גם מזון לנפש.**
ו. **שנפש הבהמית ג״כ כלולה מעשר כתרין מסאבו, ויש לה ג״כ ג׳ לבושים.**
ז. **שמחשבה ודיבור ומעשה בהיתר שלא לשם שמים הם מנוגה, ובאיסור הם מג׳ קליפות הטמאות לגמרי.**
ח. **פרטי העונשים לנקות הנפש אחר המוות מלבושים צואים הנ״ל פ״ז.**
ט. **שהנפשות נלחמות על הגוף.**
י. **מי שהגביר הטוב עד שנקרא צדיק גמור או שאינו גמור.**
יא. **מי שהגביר הרע עד שנקרא רשע שאינו גמור או גמור.**
יב. **הבינוני הוא ששלשה לבושי נפש אלהית הנ״ל הם לבדם מתלבשים בגוף.**
יג. **לפי שעצמות נפש הבהמית בבינוני בתוקף לכך נקרא כרשע, וזהו הי׳ בעיניך כרשע, להחזיק עצמו לבינוני.**
יד. **שכל אדם יכול להיות בינוני, וזהו תהי צדיק ואל תהי רשע עכ״פ.**
טו. **שבבינוני ג״כ יש ב׳ בחינות, עובד אלקים ואשר לא עבדו.**
טז. **כלל לבינונים, וענין מחשבה טובה הקב״ה מצרפה למעשה.**
יז. **איך הוא קרוב הדבר בלבבך לעשותו.**
יח. **איך הוא קרוב מאד.**

1) כן נקרא ע״י רבותינו נשיאינו (ספר התולדות אדמו״ר מהר״ש ע׳ 12. הערות וציונים לספר קיצורים והערות ע׳ קמא ואילך. ע׳ קמג). במפתח שבסוף כת״י מס׳ 79 — ספק גוכתי״ק הצ״צ — נקרא בשם „קיצור תניא הקצר״.
2) דרך מצותיך קצו, א. קיצורים והערות ע׳ ח ואילך.